



ROSE-MARIE HUUVA

REFLEKŠUVNNAT — REFLEKSJONER

3. - 25.11.2020

Rana Kunstforening
Moment / Midtre gate 1 Mo i Rana
ranakunstforening@gmail.com



ROSE-MARIE HUUVA

REFLEKŠUVNNAT - REFLEKSJONER

Utvalgte verk av Rose-Marie Huuva fra Sámi Dáiddamagasiidna/
Samisk kunstmagasin/RDM og Nordnorsk Kunstmuseum

Rensjön innsjø - stedet der jeg ble født - er det kaldeste stedet i Sverige. Jeg har levd i tusenvis av år; da jeg var barn, var det ingen værmeldinger, ingen veier og ingen strøm; det var heller ikke mobilmeldinger eller @-tegn.

Jeg har levd et nomadeliv og har reist verden rundt og bodd mange steder. Nå har sirkelen sluttet seg, og jeg har igjen, mitt hjem i Kiruna, tretti kilometer unna Rensjön innsjø.

Jeg er mor, billedkunstner, dikter, reindriftsutøver og reisende. Min kunst har blitt vist i Norden og Europa, men også i Japan, USA, Canada, Panama og Russland.

*Jeg uttrykker meg gjennom språket til både bilder og ord.
Jeg uttrykker mine følelser best på hjertets språk, det samiske språket.*

(Teksten er hentet fra utstillingskatalogen «Sami art – a contemporary heritage?» 2008, oversettelse fra engelsk til norsk av K. Dolmen.)

I serien med utstillinger som inngår i prosjektet «Voi-Voi, vi er på utstilling!», et samarbeid mellom Norske Kunstforeninger og Samisk senter for samtidskunst, er den andre utstillingen i rekken viet kunstneren Rose-Marie Huuvas arbeider.

Utstillingen *Reflekšuvnnat* viser et utvalg av Huuvas arbeider fra 80-, 90- og 2000-tallet, et spenn på 30 år.

Tittelen på utstillingen henspiller på muligheten tidens gang gir for refleksjon rundt tematikk – innen et kunstnerskap og i sammenstillingen av kunstverk til en utstilling. Huuva er opptatt av materialbaserte teknikker med nærhet til samisk håndverk og duodji. Kunstnerens arbeid reflekterer over samisk historie og egen identitet. I utstillingen vil man kunne se duodji og kunsthåndverk, skulpturer og objekter. Kunstneren tar i utstrakt grad i bruk organisk materiale som skinn og pels, i hovedsak fra rein.



Detalje *Djon*, 1987/88. Tre, sisti, pels.

Huuva har gjennom et langt og engasjert kunstnerskap vært en tydelig stemme for samiske rettigheter. Hun har blant annet kjempet for tilbakeføring av samiske hodeskaller som svenske myndigheter benyttet i rasebiologisk forskning. Også i Norge ble det bedrevet lignende aktiviteter.

Til utstillingen har kuratoren valgt å ta utgangspunkt i to viktige samlinger i Nord-Norge, Samisk kunstmagasin/RiddoDuottarMuseat (RDM) i Kárášjohka og Nordnorsk Kunstmuseum i Tromsø.

Til sammen utgjør disse en unik samling i nordnorsk sammenheng og innen norsk side av Sápmi. De to samlingene inneholder eldre og nyere kunst av blant annet samiske kunstnere, alle fagområder er representert, med duodji, kunsthåndverk og billedkunst. Når man ser igjennom disse samlingene blir man slått av tanken om at dette bør flere få muligheten til å se. Samisk senter for samtidskunst har de siste to årene gjennom et aktivt samarbeid med Samisk kunstmagasin/RDM i Kárášjohka kuratert en rekke utstillinger med økt bruk av kunstsamlingen.

Huuva er kjøpt inn flere ganger av Sametingets innkjøpskomité (disse innkjøpene går til Samisk kunstmagasin), men også De Samiske samlinger/RDM har anskaffet verk av henne. Nordnorsk Kunstmuseum mottok sommeren 2017 en donasjon fra Huuva: syv av hennes mest sentrale verk fra 1990-tallet. Gaven ble gitt som en anerkjennelse av museets arbeid for samisk kunst. Huuva er i tillegg til disse to samlingene representert gjennom utsmykninger i offentlige bygg og samlinger i både Norge og Sverige.

Om kunstneren

Rose-Marie Huuva er født i 1943 i Gápna čearru (Gabna sameby) i Čohkkiras (Jukkasjärvi), og er i dag bosatt i Giron (Kiruna). Hun har vært aktiv som forfatter, billedkunstner, kunsthåndverker og duodji-utøver i vel 50 år, og regnes som en ledende stemme i sin generasjon av samiske kunstnere.

Huuva har sin duodji- og håndverkutdannelse fra Samernas Folkhögskola i Jáhkåmáhkke (Jokkmokk) og er utdannet i veving, form og farge på Jämtslöjds Vävskole i Staare (Östersund). Som billedkunstner er hun mer autodidakt. Hun er altså i bunnen tekstilkunstner, men har gått fra det todimensjonale til å jobbe mer tredimensjonalt, og har utviklet et særpreget skulpturelt uttrykk. Gjennom å utforske reinskinnet som materiale har hun utviklet nye metoder for bruk av dette, noe som krever inngående kunnskap om tradisjonshåndverk. Dette har resultert i et unikt kunstuttrykk.

Huuva har deltatt i en rekke separat- og gruppeutstillinger i over 40 år. Hovedsakelig i de nordiske landene, men også i fjerne strøk som Japan, USA og Panama. Hun har utgitt flere diktbøker og er fortsatt aktiv innenfor kreativt virke av ulik art.

I de siste fire årene har verk av Huuva inngått i RiddoDuottarMuseat og Nordnorsk Kunstmuseums samarbeidsprosjekt «Sámi Dáiddamusea» i 2017. Prosjektet var en museumsperformance som transformerte Nordnorsk Kunstmuseum til et fiktivt samisk kunstmuseum. I 2018 ble hun også viet en egen utstilling i Nordnorsk Kunstmuseum, på bakgrunn av sin donasjon til museet. Samme år var hun representert på OCAs (Office for Contemporary Art Norway) utstilling «La elva leve – viljen til suverenitet og en ny verdslighet» i Oslo. Denne utstillingen ble i 2019 vist i Tensta Konsthall i Stockholm og Samisk senter for samtidskunst i Kárášjohka. Sistnevnte visningssted har inkludert arbeider av Huuva i flere utstillinger de siste årene, bl.a. i gruppeutstillingen «Making Form» (vist i Kárášjohka i 2018 og Tromsø Kunstforening i 2019), samt i utstillingen «Time for Sculpture II» (vist i Kárášjohka i 2019). Huuva var også inkludert i utvalget av samiske kunstnere som ble vist i utstillingen «HISTORIER. Tre generasjoner samiske kunstnere» i Dronning Sonja KunstStall våren 2019.

Forfatteren

Huuva har utgitt tekster skrevet på nord-samisk og svensk siden 1981, og debuterte i 1999 med diktsamlingen *Galbma rádná* (*Kall kamrat*), som skildrer hennes kreftsykdom. Diktsamlingen var nominert til Nordisk råds litteraturpris i 2001. I 2006 gav hun ut sin andre diktsamling *li mihkkege leat* (*Mjukt smeker molnets rand*), og samme år bidro hun som én av fire samiske forfattere fra svensk side til antologien *Viidát* (*Vidd*). Diktene i *li mihkkege leat* (*Mjukt smeker molnets rand*) skildrer følelsen av at den samiske kulturarven svinner og endres. Den berører også spørsmål rundt aldring og sykdom. Huuvas dikt er oversatt til flere språk.

Politisk og litterært har hun gjort seg særskilt bemerket som kritiker av den rasebiologiske forskningen samene har vært offer for, og hun har vært en pådriver for å få tilbakeført samlinger av samiske hodeskaller og levninger som i dag eies av svenske museer.

Verket *Objekt for forskning – hvor lenge?* (1999), ble vist på Nordnorsk Kunstmuseum i 2018, og det refererer til disse overgrepene. Verket består av 15 bokser med hoder av tovet ull inni, hvilende rundt en haug av jord. I den siste av boksene mangler hodet, som en referanse til den krenkende gravplyndringen som har foregått historisk. Verket og tittelen er en tydelig protest, samtidig spiller arbeidet på et variert register. Hodene er stillferdige i seg selv, men samlet i sirkelen danner boksene et massivt, visuelt uttrykk. Raseriet og fortvilelsen er tydelig kommunisert.

Graver ble plyndret, men også barn skulle fotograferes og forskes på. Slik formidles det i et av hennes dikt:

*Det såg ut att vara ett vanligt skolfoto – 1931
framför ett vitt skynke
21 allvarliga flickebarn
Min mor 8 år – hennes storasyster 10
och lillasyster som nyss har börjat skolan*

*En gång fick ni lämna kåtaskola
det var så spännande
att få stiga in i byskolens väggar*

ni anande aldrig varför

*Mor ensam – naken – rädd
framför det vita skyndet – fotograferades
från framsidan – baksidan – höger och vänster sida
den skrämmande rasforskarens järnmått
som en pil genom huvudet
klassifiserade dig – mig – mitt barn – oss
till underlägsna kortskallar*

Mor du berättade aldrig

*Efter 85 år – i Carolina Redivivas källare
hittar jag er – min mor – min familj – mitt folk
i rasforskarens 20 måttabeller – i nakenbilderna
Min mor – 8 år –
värmlösa barn ingen skyddade er
ifrån den långskalliga rasistens övergrep*

*Tung med sorg i hjärtat
lämnar jag källaren i Uppsala
skriker i raseri
Mor du orkade aldrig berätta*

(Diktet, i original språkdrakt, er uten tittel, uten oppgitt år og upublisert. Gjengitt med tillatelse fra Huuva.)

Diktet formidler noe av sorgen over hva de nærmeste eldre slektningene ble utsatt for. Disse undersøkelsene involverte både hode-måling og fotografering foretatt av sentrale svenske forskningsinstitusjoner, fra siste halvdel av 1800-tallet til 1940-tallet.

Utstillingen Refleksjoner

Utstillingen i Rana Kunstforening inkluderer en gruppe frittstående skulpturer og objekter, en gruppe objekter og materialbilder montert på vegg og en mindre gruppe med duodji.

Utstillingen innbyr nettopp til refleksjoner. Over kunstens rolle i samfunnet, over den samiske kunstens utvikling til større anerkjennelse og økt status utenfor Sápmi, men selvsagt også til refleksjon over Huuvas kunstnerskap og hennes evne til å utvikle det beste av den samiske håndverkstradisjonen til et selvstendig og fritt kunstnerisk uttrykk.

I katalogen til utstillingen «La elva leve» (2018), produsert av OCA kan vi lese (s.12): ... *I tiåret som førte frem til Alta-aksjonen samt i årene som fulgte, ble samiske klær og samisk tilbehør brukt bevisst som identitetsstyrkende virkemidler og kulturelle forsterkere. Pionerarbeidene til utøvere som Huuva førte til en renessanse for biesku (støvler), gákti (kofte) og andre elementer fra den samiske klesdrakten både i samiske samfunn og blant allierte uten urfolkelig bakgrunn som ønsket å gi offentlig støtte til urfolkssaken. Huuvas arbeid var til inspirasjon for samiske kunstutøvere som kjempet for anerkjennelse på denne tiden.*

Fire slike duodji-arbeider er også å se i utstillingen i Rana Kunstforening, bl.a. *Armbånd* (1985) og *Aftenveske* (1985),





begge eksempler på hvordan Huuva bruker samiske håndverks-
teknikker som datneárpu (tinntråd) kombinert med sisti (garvet
reinsdyrskinn). Hun har gitt slike tilbehør til kvinner en ny visuell
identitet, der hun kombinerer mote med duodji, med den
hensikt å gjøre samiske tradisjoner synlig innen nye bruks-
områder. I dag finner vi denne bruken av samiske mønstre og
ornamentikk, bl.a. hos samiske klesdesignere og sølvsmeder. I så
måte kan Huuva sies å ha vært en pioner.

Fremtredende i utstillingen er verket *Áhkku 448 vuorkkát/Beste-
mors 448 skatter* (2006). Kjernen i verket er et sort-hvitt
fotografi av Huovas egen bestemor bak en giisa (bryllupsskrin).
Fotografiet er fra 1939 og var det eneste bildet som ble tatt av
henne. Læstadianismen dominerte Sápmi på denne tiden, og foto-
grafering ble regnet som en synd.

Bildet er omkranset av 448 mindre gjenstander innpakket i fargede tekstiler, montert på rekke og rad. Tekstilpakkene gir assosiasjoner til de skjulte skattene som kunne ha befunnet seg i bestemors giisá. Kunstverket fremstår som en hyllest til en av kunstnerens formødre, en bærer av kunnskap som overleveres til etterfølgende generasjoner.

Skulpturene og de ulike objektene, både frittstående og hengende fra vegg, har enkle former, bygd opp med en hard form (glassfiberform) og trukket med skinn. Flere er tilført andre materialer og farge, og samspillet mellom denne eksperimenteringen med skinn og de andre elementene, inkludert gull, hår og farge, får dem til å minne om etnografiske objekter med en rituell opprinnelse.

Utviklingen innen den samiske kunstverdenen fra slutten av 1970-tallet, og den endrede statusen samiske utøvere blir møtt med i dag, er et bakteppe for utstillingen. Huuva har gjennom sitt kunstneriske virke vært sentral i denne utviklingen, også som aktør for å fremme samiske synspunkter. Et slående eksempel er dette: Huuva, som satt i komiteen som skulle velge det første offisielle sameflagget, sydde en kopi av Astrid Båhls vinnerforslag samme kveld som det ble valgt, og heiste det neste morgen til møtet i Samisk råd, 15. august 1986. I dag flagger vi overalt i Norge med samiske flagg 6. februar. Huuva har bidratt til økt status for både samisk håndverk og samisk samtidskunst; samtidig som hun viser vei for framtiden. Det er gjort kjent at hun ønsker å donere store deler av sitt livsverk til et framtidig samisk kunstmuseum. Med en slik viljestærk handling viser Huuva hvor tiltrengt og nødvendig en slik institusjon er – samiske kunstnerne ønsker en egen kunstinstitusjon viet samisk kunst som skal forvalte deres kunst og historier. Så langt er planene for dette å bygge et nytt bygg i Kárášjohka i regi av Statsbygg.

Huuvas posisjon innenfor det samiske kunstmiljøet er udiskutabel, hun har jobbet på kryss av genre og vært en multidisiplinær kunstner. I tillegg har hun vært aktiv i organisasjonsdannelse, styrer og råd og ikke vært redd for å ta sin del av de nødvendige kampene for Sápmi.

Utstillingen er satt sammen med tanke på å vise noe av den allsidigheten som hennes visuelle kunsterskap rommer.

Om prosjektet

"Voi Voi, vi er på utstilling!" er prosjektittelen på et utstillings- og formidlingssamarbeid mellom Norske Kunstforeninger og Samisk senter for samtidskunst. 10 utstillinger med 11 ulike kunstnere skal vises i 10 kunstforeninger rundt om i landet frem til høsten 2021. I tillegg blir det et formidlingsprosjekt for skoleelever med utgangspunkt i samisk kultur. Utstillingen i Rana Kunstforening er den andre i prosjektet med Kristoffer Dolmen som kurator.

Prosjektet har mottatt økonomisk støtte fra Sparebankstiftelsen DNB, Norsk kulturråd og Fritt Ord.

Utstillingen er produsert av:



I samarbeid med:



RiddoDuottarMuseat



Forside foto Geikkan, 1995. Gieris lieddi/Ömhetens blomma, 1984. Geadri, 1992.
Rose-Marie Huuva, fotograf Dan Mariner

Foto s. 3 fotograf Tor Egil Rasmussen

Foto s. 8, 9 fotograf Magne Risnes

Grafisk design

Anita Bjørnback, Sámi Dáiddaguovddáš/Samisk senter for samtidskunst